

2017-10-27

Dnr X17-90637

**Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**

Betänkandet Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott (SOU 2017:61), dnr Ju2017/05814/L5

Rättsmedicinalverket har ombetts att yttra sig över ovan rubricerat betänkande och vill lämna följande synpunkter.

Utredningen har gjort en omfattande och grundlig analys av att risken för återfall i allvarlig brottslighet inte bör utgöra skäl mot villkorlig frigivning. Rättsmedicinalverket delar farhågorna och bedömningen i denna del. Rättsmedicinalverket välkomnar de förslag som innebär att Kriminalvården ska kunna förebygga ny brottslighet efter den villkorliga frigivningen.

För det fall det införs en ordning där risken för återfall i brottslighet beaktas vid villkorlig frigivning vill Rättsmedicinalverket framföra följande.

En utgångspunkt enligt kommittédirektiven är att en reglering där återfallsrisken ska kunna beaktas som skäl mot villkorlig frigivning ska träffa fall där det bedöms finnas hög risk för återfall i allvarliga våldsbrott, allvarliga sexualbrott eller allvarliga brott som begås som ett led i en organiserad brottslighet. Gällande forskning visar emellertid att träffsäkerheten i riskbedömningar är bättre i fråga om låg risk för återfall i våldsbrottslighet. Utifrån det rådande kunskapsläget skulle det därför vara mer ändamålsenligt att införa en ordning där riskbedömningen avser frågan om det är låg risk för återfall i denna typ av brottslighet. Utredningens uppdrag har dock inte omfattat den frågan och en sådan ordning skulle kräva ytterligare utredning.

Rättsmedicinalverket gör i dag riskbedömningar enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid. Myndighetens utredning utgör underlag när domstolen fattar beslut om huruvida livstidsstraffet ska omvandlas till fängelse på viss tid. Myndigheten genomför också riskbedömningar i de fall domstolen har begärt att en rättspsykiatrisk undersökning enligt lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning ska omfatta förutsättningarna för vård med särskild utskrivningsprövning. Riskbedömningen avser då om det till följd av den psykiska störningen finns risk för att personen återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag och utgör underlag vid domstolens

påföljdsbestämning. Riskbedömningarna genomförs vid någon av Rättsmedicinalverkets två rättspsykiatriska undersökningsenheter. De föreslagna riskbedömningarna skiljer sig mot dem som görs i dag, både vad avser de personer som ska utredas och syftet med utredningen.

De personer som är aktuella för riskutredning kan i stor utsträckning tänkas ha kopplingar till grov organiserad brottslighet och kriminella nätverk. De skiljer sig därigenom från de personer som undersöks vid de rättspsykiatriska undersökningsenheterna och som i första hand utreds för att bedöma om de kan anses lida av en allvarlig psykisk störning. De personer som utreds enligt lagen om omvandling av fängelse på livstid har sällan kopplingar till sådan brottslighet. Rättsmedicinalverket kommer att behöva bygga upp kompetensen för att genomföra den här typen av riskutredningar. Nyrekryteringar med den kompetens som förutsätts för den nya uppgiften kommer att vara nödvändiga. Även kompetens- och utbildningsinsatser kommer att krävas.

Utredningar kommer att inhämtas i de fall Kriminalvården har bedömt att det föreligger hög risk för återfall i allvarlig brottslighet, och Rättsmedicinalverkets bedömning kommer till stor del att grunda sig på det underlag som tillhandahålls av Kriminalvården. Mot denna bakgrund kan det antas att Rättsmedicinalverket endast i ett fåtal fall kommer att göra en annan bedömning än Kriminalvården. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det dock positivt att Kriminalvården ska inhämta en utredning från en annan myndighet. Rättsmedicinalverket torde vara den myndighet som är mest lämpad att genomföra de riskbedömningar som ska utgöra underlag för beslut om uppskjuten villkorlig frigivning.

Som redovisas i utredningen är det enligt gällande forskning svårt att förutsäga brottslighet på individnivå. Rättsmedicinalverket kommer bara att kunna uttala sig med den säkerhet som är möjlig utifrån det aktuella forskningsläget. För att Rättsmedicinalverket ska kunna göra en allsidig prövning av omständigheterna i det enskilda fallet krävs det, så som anförs av utredningen, att myndigheten får tillgång till nödvändigt underlag om den dömde.

Rättsmedicinalverket instämmer i att Kriminalvården, i de fall utredning tidigare har inhämtats, normalt inte bör inhämta ny utredning förrän den villkorliga frigivningen har skjutits upp vid ett par tillfällen, om det inte framkommit skäl därtill.

Utredningen föreslår att Kriminalvårdens beslut om uppskjuten villkorlig frigivning ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningen kommer att avse bedömningen av risk för återfall i allvarlig brottslighet. Även om det förekommer att allmän förvaltningsdomstol prövar om det

finns risk för återfall i allvarlig brottslighet, t.ex. i mål beträffande särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, förefaller bedömningen av om det föreligger risk för återfall i brottslighet vara mer närbesläktad med frågor som prövas i allmän domstol. I de fall Rättsmedicinalverket genomför riskutredningar enligt lagen om omvandling av fängelse på livstid och lagen om rättspsykiatrisk undersökning sker prövningen i allmän domstol. Det finns därför skäl att överväga om inte prövningen även i de nu föreslagna fallen bör göras av allmän domstol.

När Rättsmedicinalverket genomför en rättspsykiatrisk undersökning kan domstolen enligt 12 § lagen om rättspsykiatrisk undersökning inhämta Socialstyrelsens yttrande över utredningen. Detsamma gäller enligt 7 § förordningen (2006:1119) om omvandling av fängelse på livstid. Utredningen har inte tagit ställning till om den möjligheten även bör finnas i de aktuella fallen.

Rättsmedicinalverket kommer att behöva göra särskilda överväganden för att tillgodose nödvändig säkerhet för de anställda och i verksamheten i övrigt. Det kommer exempelvis att behöva vara minst två utredare som genomför varje utredning.

Förslagen får finansiella konsekvenser för Rättsmedicinalverket. I utredningen har det uppskattats att det kan bli fråga om ca 150 utredningar per år. Rättsmedicinalverket har uppskattat kostnaden för varje riskutredning till ca 37 000 kr. Till detta kommer årliga löpande kostnader för kompetensutveckling, utbildning och kvalitetshöjande insatser samt kostnader vid driftsättningen av verksamheten. Det handlar om en relativt stor mängd nya ärenden av ett nytt slag för Rättsmedicinalverket. Uppdraget kommer även att innebära omfattande administration och många resor, då de utredningssamtal som behöver hållas i stor utsträckning måste ske vid Kriminalvårdens anstalter. Detta kan leda till kostnader utöver vad som har angetts i utredningen, eftersom det finns osäkerhetsmoment i uppskattningen av antalet ärenden och de uppgivna kostnaderna.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Monica Rodrigo. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Eva-Lo Ighe och chefsjuristen Anton Svensson deltagit. Verksjuristen Olof Larsson har varit föredragande.

Monica Rodrigo

Olof Larsson